

N:o 25.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Mars 1885, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Utarbetande och framläggande för Riksdagen af lagförslag med närmare bestämmelser om byggande och underhåll af smärre, s. k. utfarts- och byvägar ifrågasattes uti tvenne från Andra Kammaren till Lag-Utskottet öfverlemnade motioner, N:o 16 och N:o 35.

I den förra af dessa motioner erinrar Herr *Anders Bengtsson* i Kärrmossen derom, att i vårt land finnes många och stora byalag, som hade långa byvägar att färdas, innan de komme till allmän väg eller afsättningsort; att, då icke någon lag för byvägars byggande och underhåll finnes, hvarigenom de tredskande ålades att hålla sina vägstycken i farbart skick, de flesta byvägar vore mycket svåra att färdas samt vissa tider af året nästan ofarbara och alltså lade hinder i vägen för att kunna, som sig borde, upphjelpa jordbruket och ladugårds-skötseln, hvarför erfordrades farbara vägar för att kunna frakta gödningsämnen och kraftfoder m. m. till egendomarne och landtmanna-produkter från desamma; och då nu frågan om en ny lag för de allmänna vägarnes byggande och underhåll stode på dagordningen, och en sådan lag antagligen med första komme att framläggas till Riksdagens prof-

ning och afgörande, ansåge motionären tiden vara inne att söka få en lag för byvägars byggande och underhåll, ty detta skulle, enligt hans åsigt, betydligt upphjelpa jordbruket å de egendomar, som låge aflägsse från allmänna vägar eller lätta kommunikationer. — Några byalag hade ingått i förening om att hålla sina byvägar i lagligt och farbart skick samt antagit och befullmäktigat syneförrättare, hvilken egde att, mot lega, på de försumliges bekostnad sätta vägen i fullgodt stånd, och hade erfarenheten visat, att dessa byalag hade goda byvägar utan synnerlig kostnad; men sådana föreningar vore icke lätta att få till stånd samt vore ej bindande för andra än dem, som underskrifvit föreningen, utan vore en lag för byvägars byggande och underhåll af behovet påkallad, hvarföre motionären föreslår,

»att Riksdagen för sin del ville besluta att ingå till Kongl. Maj:t med underdånig skrifvelse om, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och till nästa års Riksdag framlägga förslag till lag för byvägars byggande och underhåll».

I den senare motionen andrager Herr *J. Andersson* i Lysvik, att, med den utveckling, samfärdseln numera fått, ock byvägarne erhållit en långt större betydelse än fordom, i ty att numera dessa vägar mångenstädes användes ej allenast för hemkörslor, utan äfven för samfärdseln i allmänhet, för fortskaffande af produkter och varor till och från jernväg eller lastageplats m. m.; att, då användningen af dessa vägar vore så omfattande, men stadgandet om deras underhåll så inskränkt och sväfvande, detta måste anses som en brist i lagstiftningen, hvilken påkallade rättelse; att af de nu gällande få lagbestämmelser i ämnet väl framginge rätta forum för tvister om byvägar, att de skulle anläggas på oskiftad mark, samt att med sådana vägars underhåll icke det allmänna, såsom häradet eller till och med socknen, finge besväras; men att, hvad beträffade underhållsskyldigheten, stadgandet derom vore allt för obestämdt, hvadan villrådighet måste uppstå vid tillämpningen deraf. Om fördelningen af denna skyldighet eller det skick, hvari vägen borde hållas, derom stadgades ingenting. — Någon gång kunde genom öfverenskommelse delning af detta slags vägar åstadkommas. Men sådan öfverenskommelse kunde ej komma till stånd, derest ej de delegare, för hvilka behovet af vägens iståndsättande vore störst, åtog sig en oskäligt dryg andel. En dylik öfverenskommelse, hvilken vore bindande endast för dem, som dertill förbundit sig, plägade tillgå sålunda, att hvar och en delegare sjelf bestämde sin andel. — Att draga under domstols pröfning och afgörande en så beskaffad fråga,

som icke genom lag vore närmare bestämd, kunde vara både äfventyrligt och kostsamt samt förenadt med besvär och obehag. Derjemte kunde i följd af otydlighet i lagstiftningen rörande detta ämne den ena domstolen komma till ett helt annat resultat än den andra, och således olika tillämpning af lagens stadgande inom skilda orter ega rum. Derför vore af vigt, att en lag komme till stånd med tydliga bestämmelser om grunden för utgörande af detta slags åliggande samt rättvis fördelning af skyldigheten mellan dem den åläge. — Man skulle af nu gällande lagstiftning kunna sluta till, att en skilnad förefunnes mellan väg *inom* by (byväg) och väg *från* by (utfartsväg). En skiljaktighet dem emellan torde dock med skäl få anses i verkligheten ega rum. — Beträffande egentliga byvägar eller vägar *inom* by, så syntes dessas underhåll böra åligga bymännen sjelfva, dock ej allenast egare af jordbruksutan äfven annan fastighet, men efter en bestämd och rättvis grund, så att afläget boende ej blefve mer betungade än de till allmän farväg närboende. — Vidkommande deremot utfartsvägar eller vägar *från* by, så vore dessa för mer allmänt bruk afsedda och begagnade. De kunde betraktas som gemensamma för en hel kommun, och deras underhåll borde därför, enligt motionärens förmenande, rätteligen blifva en kommunalangelägenhet. — Ehuru motionären ej tilltrorde sig kunna framlägga något detaljeradt lagförslag, vågade han dock antyda några grunder för en lagstiftning i förevarande ämne. Med afseende på de förhållanden, som förefunnes inom den ort, han tillhörde, syntes honom följande vara att beakta:

1:o. a) att, derest för väg *inom* by och väg *från* by *enahanda* stadgande ansåges böra gälla, alla jordegare och industriidkare, som bodde utefter dylik väg och sig deraf begagnade, då skulle deltaga i densammas underhållande.

b) att, derest *olika* stadganden beträffande dessa två slag af byvägar ansåges nödiga, i underhåll af väg *inom* by då skulle deltaga alla inom samma by varande egare af jordbruks- eller annan fastighet, samt underhållet af väg *från* by bestridas af kommunen;

2:o. att i detta underhåll skulle deltaga egare af jordbruks- eller annan fastighet efter taxeringsvärdet;

3:o. att vägen, hvilken borde till underhåll fördelas, om någon underhållsskyldig det fordrade, skulle underhållas i godt och farbart skick både sommar och vinter samt årligen synas äfvensom befintliga brister emot lega afhjelpas, på sätt om de allmänna vägarne vore stadgadt;

4:o. att synemän borde utses på kommunalstämma.

Frågan vore dock af den vidt omfattande beskaffenhet, att hvarken en enskild motionär eller ett Riksdagens Utskott kunde i detalj utarbета ett lagförslag i ämnet, som skulle vara lämpligt för hela riket. Då alltså för ärendets definitiva behandling och afgörande en utredning måste anses böra förutgå, hemställer motionären, »att Riksdagen måtte besluta att i afgående skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till en kommande Riksdag framlägga lagförslag angående upparbetande, fördelning och underhåll af enskilda s. k. utfarts- och byvägar.»

Nu gällande stadganden i förevarande ämne äro både ganska få och ganska obestämda.

Enligt 1 kap. 1 § Byggningsbalken skall *gatu* i by läggas af oskifto mellan hvarje tomt i by, efter ty, som lägenhet dertill är: och skall så den by, som för mindre ligger, som den för mera ligger, hafva *farväg* till och ifrån. I 4 kap. 1 § af samma balk bestämmes detta närmare sålunda, att farväg till och ifrån by, så ock till åker och äng, kyrka och qvarn, bör läggas af oskifto, sex alnar bred, och dess utom två alnar å hvardera sidan till dike, om så tarivas. Genom Kongl. resolutionen och förklaringen på allmogens besvär den 16 Mars 1739, p. 39, lemnade Kongl. Maj:t sitt nådiga samtycke till allmogens underdåniga ansökning, att på de orter, hvarest omöjligheten bevisligen funnes ligga i vägen, och der det eljest pröfvades onödigt, de mindre vägar, såsom by- och qvarnvägar, efter omständigheterna, måtte undantagas ifrån den bredd af 6 alnar, som lagen förmådde och innehölle, hafvandes vederbörande, efter behörig skedd undersökning, att lämpa denna bredd efter hvarje ords befunna art och beskaffenhet, så att allmogen med onödigt och odrägligt besvär ej måtte betungas, och de vägfarande icke hindras uti deras fortkomst. I 66 § af gällande skiftesstadga bestämmes yttermera, att för allmänna gator och vägar till stad, kyrka och qvarn, grödans inkörsel, skogsfärder, torfmossar, vattenställen, m. m. samt aflopps- och floddiken, nödigt utmål bör af oskifto tagas; samt att gator, vägar och diken helst skola läggas i skilnaden lotterna emellan samt alltid utstakas räta, der det ske kan; och genom förordningen den 29 Januari 1850 är stadgadt, att, då, till följd af laga skifte, ny väg för

en eller flere skiftesdelegare varder oundgängligen nödig, och den ej kan försättas i erforderligt skick utan så dryg kostnad i förhållande till de fördelar, som genom skiftet vinnas, att den icke skäligen kan anses böra ensamt drabba den eller de delegare, för hvilka vägen behöfves, skall kostnaden för densammas första anläggning af skiftesman och gode män, i sammanhang med skiftet, mellan samtliga skiftesdelegarne särskildt fördelas, på sätt som för bidrag till utflyttning stadgadt är; hvaremot med kostnaden för vägens framtida underhållande bör förhållas efter hvad för enskilda by- och utfartsvägar i allmänhet är förordnad.

Angående skyldighet att deltaga i underhållet af byvägar innehåller 3 punkten i Kongl. resolutionen på adelns besvär den 8 Januari 1735, § 8, att Kongl. Maj:t i nåder vill, att de så kallade byvägar endast af dem som sig deraf betjena underhållas skola, så att landet dermed icke vidare för en eller annans beqvämlighets skull bör besväras.

Om sättet för afgörande af tvister om dylika vägar stadgade åter Kongl. Maj:t i skrifvelse till Kammarkollegium af den 17 April 1828, kungjord af Kollegiet den 9 Maj s. å., att som Kongl. Maj:t kommit i erfarenhet deraf, att tvister om anläggning och underhåll af enskilda utfartsvägar för byar och hemman, qvarnar med flera lägenheter blifvit ömsom i administrativ väg, på samma sätt som frågor om allmänna lands-, härads- och socknevägar behandlade, och ömsom af domstolarne, såsom tvistemål upptagna och afgjorda, Kongl. Maj:t alltså, till förekommande af en sådan olika behandling af berörda tvister, funnit i nåder godt stadga och förklara, det skulle alla uppkommande tvister om anläggning och underhåll af enskilda utfartsvägar för by, hemman, qvarn eller annan lägenhet, och då vägens beskaffenhet af allmän lands-, härads- och sockneväg således icke vore i fråga, af domstolen i orten, såsom, efter författningarne, rätteligen dit hörande upptagas och afgöras, samt sedermera, i den ordning lagen för tvistemål i allmänhet stadgade, fullföljas.

Nu anförda stadganden har Utskottet, i likhet med motionärerne, funnit hvarken nog omfattande eller tillräckligt bestämda för ordnande af skyldigheten att bygga och underhålla utfarts- och byvägar; och enär dylika vägar, numera, med vår tids höjda anspråk å beqväma och lätta kommunikationsmedel, torde vara af vida större betydelse än då åberopade stadganden tillkommo, får Utskottet hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till lag om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Stockholm den 31 Mars 1885.

På Lag-Utskottets vägnar:

Axel Bergström.

Reservationer:

af Herrar *Bergström, Fröberg, Widmark, Nisser* och *Näslund*, hvilka ansett, att Utskottet bort afstyrka bifall till motionerna.